

Invalidita a nepojistné systémy

MUDr. Vohryzková
ČSSZ Pracoviště Ústí nad Labem

ZÁKON

155/1995

O důchodovém pojištění

Invalidní důchod, invalidita

§ 38

Pojištěnec má nárok na invalidní důchod, jestliže nedosáhl věku 65 let nebo důchodového věku, je-li důchodový věk vyšší než 65 let, a stal se

a) invalidním a získal potřebnou dobu pojištění, pokud nesplnil ke dni vzniku invalidity podmínky nároku na starobní důchod podle § 29, popřípadě, byl-li přiznán starobní důchod podle § 31, pokud nedosáhl důchodového věku, nebo

b) invalidním následkem pracovního úrazu.

Invalidita

§ 39

(1) Pojištěnec je invalidní, jestliže z **důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního** stavu nastal **pokles jeho pracovní schopnosti** nejméně o 35 %.

(2) Jestliže pracovní schopnost pojištěnce poklesla

a) nejméně o 35 %, avšak nejvíce o 49 %, jedná se o invaliditu prvního stupně,

b) nejméně o 50 %, avšak nejvíce o 69 %, jedná se o invaliditu druhého stupně,

c) nejméně o 70 %, jedná se o invaliditu třetího stupně.

Invalidita

§ 39 pokračování

- ▶ **Pracovní schopností** se rozumí schopnost pojištěnce vykonávat výdělečnou činnost odpovídající jeho tělesným, smyslovým a duševním schopnostem, s přihlédnutím k dosaženému vzdělání, zkušenostem a znalostem a předchozím výdělečným činnostem. *Poklesem pracovní schopnosti* se rozumí pokles schopnosti vykonávat výdělečnou činnost v důsledku omezení tělesných, smyslových a duševních schopností ve srovnání se stavem, který byl u pojištěnce před vznikem dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu.

Invalidita

§ 39 pokračování

- ▶ (4) Při určování **poklesu pracovní schopnosti** se vychází ze zdravotního stavu pojištěnce doloženého výsledky funkčních vyšetření; přitom se bere v úvahu,
 - ▶ a) zda jde o zdravotní postižení **trvale** ovlivňující pracovní schopnost,
 - ▶ b) zda se jedná o **stabilizovaný** zdravotní stav,
 - ▶ c) zda a jak je pojištěnec na své zdravotní postižení **adaptován**,
 - ▶ d) schopnost **rekvalifikace** (34b) pojištěnce na jiný druh výdělečné činnosti, než dosud vykonával,
 - ▶ e) schopnost **využití zachované pracovní schopnosti** v případě poklesu pracovní schopnosti nejméně o 35 % a nejvíce o 69 %,
 - ▶ f) v případě poklesu pracovní schopnosti nejméně o 70 % též to, zda je pojištěnec schopen výdělečné činnosti za zcela **mimořádných podmínek**.

Invalidita

§39 pokračování

- ▶ (5) Za zdravotní postižení se pro účely posouzení poklesu pracovní schopnosti považuje **soubor všech funkčních poruch**, které s ním souvisejí.
- ▶ (6) Za **stabilizovaný zdravotní** stav [odstavec 4 písm. b)] se považuje takový zdravotní stav, který se ustálil na úrovni, která umožňuje pojištěnci vykonávat výdělečnou činnost bez zhoršení zdravotního stavu vlivem takové činnosti; udržení stabilizace zdravotního stavu může být přitom podmíněno dodržováním určité léčby nebo pracovních omezení.
- ▶ (7) Pojištěnec je **adaptován** na své zdravotní postižení [odstavec 4 písm. c)], jestliže nabyl, popřípadě znovu nabyl schopností a dovedností, které mu spolu se zachovanými tělesnými, smyslovými a duševními schopnostmi umožňují vykonávat výdělečnou činnost bez zhoršení zdravotního stavu vlivem takové činnosti.
- ▶ (8) **Procentní míra poklesu pracovní schopnosti se určuje v celých číslech.**

Potřebná doba pojištění

§ 40

I.

(1) Pro nárok na invalidní důchod činí u pojištěnce ve věku

- a) **do 20 let méně než jeden rok,**
- b) od 20 let do 22 let jeden rok,
- c) od 22 let do 24 let dva roky,
- d) od 24 let do 26 let tři roky,
- e) od 26 let do 28 let čtyři roky a
- f) nad 28 let pět roků.

(2) Potřebná doba pojištění pro nárok na ID se zjišťuje z období před vznikem invalidity,

a jde-li o pojištěnce ve věku nad **28** let, z posledních deseti roků před vznikem invalidity.

U pojištěnce staršího 38 let

II.

se podmínka potřebné doby pojištění pro nárok na ID považuje za splněnou též, byla-li tato doba získána v období **posledních 20 let před vznikem invalidity**; potřebná doba pojištění činí přitom **10** roků.

Podmínka potřebné doby pojištění pro nárok na invalidní důchod se považuje za splněnou též, byla-li tato doba získána v kterémkoliv období deseti roků dokončeném po vzniku invalidity; u pojištěnce mladšího 24 let činí přitom potřebná doba pojištění dva roky.

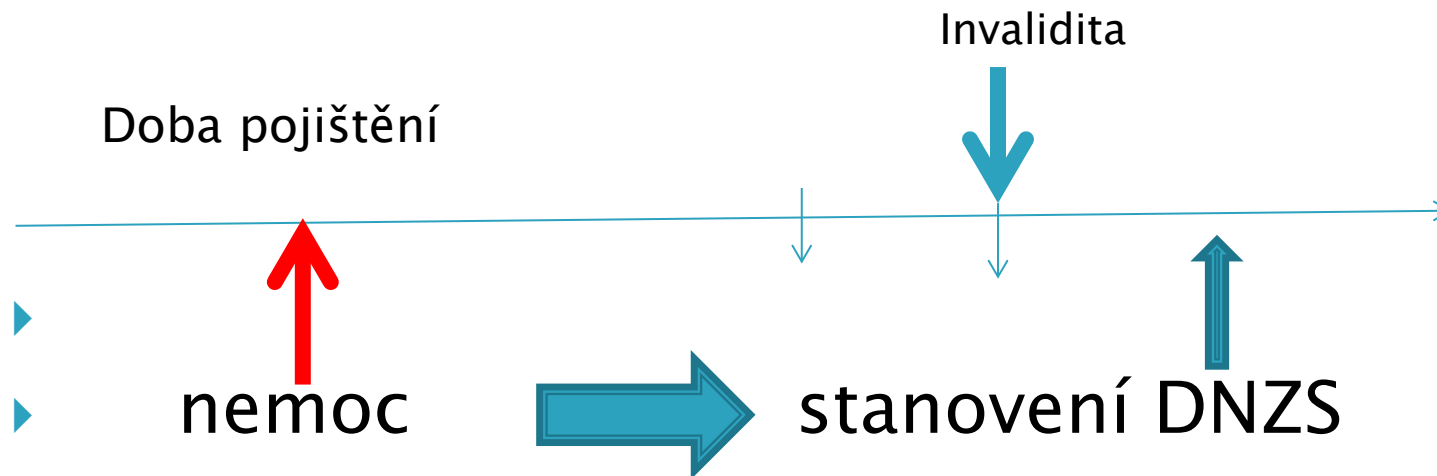
Potřebná doba pojištění III.

- za dobu pojištění se považuje též doba účasti na pojištění osob uvedených v § 5 odst. 1 písm. n) (**uchazeči o zam.**) / *n) osoby vedené v evidenci Úřadu práce České republiky – krajské pobočky, popřípadě pobočky pro hlavní město Prahu (dále jen "krajská pobočka Úřadu práce") jako uchazeči o zaměstnání po dobu, po kterou jim náleží podpora v nezaměstnanosti nebo podpora při rekvalifikaci,²⁸⁾ a v rozsahu nejvýše tří let též po dobu, po kterou jim tato podpora v nezaměstnanosti nebo podpora při rekvalifikaci nenáleží, s tím, že tato doba tří let se zjišťuje zpětně ode dne vzniku nároku na důchod, doba, po kterou podpora v nezaměstnanosti nebo podpora při rekvalifikaci nenáležela před dosažením věku 55 let, se do ní započítává v rozsahu nejvýše 1 roku a nezapočítává se do ní doba účasti na pojištění podle § 6 odst. 1 písm. a) a odst. 2 a doba výkonu výdělečné činnosti, která podle zvláštního právního předpisu nebrání (není překážkou) zařazení a vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání^{28a)}, a to i když tato činnost zakládá účast na pojištění*

Potřebná doba pojištění III.

- a dále
- **doba studia na střední nebo vysoké škole** v České republice, a to **před** dosažením 18 let věku, nejdříve však po ukončení povinné školní docházky, a po dosažení věku 18 let po dobu prvních 6 let tohoto studia (§ 40, odst. 3).

Vztah doby pojištění a invalidity

Základní otázky pro stanovení invalidity a data vzniku invalidity

- ▶ Zda je přítomen **DNZS** (dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav)
- ▶ Od kdy je přítomen **DNZS**
- ▶ Od kdy je přítomna invalidita

Právní podklad k uvedení data vzniku I v posudku

**Vyhl. 359/2009 Sb., vyhláška o posuzování
invalidity**

V § 7 *Náležitosti posudku o invaliditě*

Posudek o invaliditě obsahuje pod
písm. f): výsledek posouzení zdravotního stavu a
míry poklesu pracovní schopnosti se stanovením
(body 1.–7.)

- ▶ bod 4. **dne vzniku invalidity, dne změny stupně
invalidity nebo dne zániku invalidity**

Dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav

§ 26 zákona 155/1995 Sb.

Za dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav se pro účely tohoto zákona považuje zdravotní stav, který **omezuje**

- ▶ tělesné,
- ▶ smyslové nebo
- ▶ duševní schopnosti pojištěnce významné pro jeho
- **pracovní schopnost**, pokud tento zdravotní stav **trvá**
- ✓ déle než **1 rok** nebo podle poznatků lékařské vědy lze předpokládat, že
- ✓ **bude trvat** déle než 1 rok.
- ❖ **Krátkodobé stavy bez dopadu na pracovní schopnost nelze uznat za „DNZS“.**

Vznik DNZS

- ▶ Počítá se od doby, kdy zdravotní postižení s omezením tělesných, smyslových s duševních (T/S/D) schopností začne mít nepříznivý dopad na pracovní schopnost (omezení/pokles)
- ▶ Zdrav. stav by měl být určitým způsobem ustálen (**po léčbě, rhb**), aby bylo možno posoudit rozsah a tíži omezení T/S/D schopností a jejich dopad na pracovní schopnosti (PS)
- ▶ Musí být předpoklad, že zdrav. postižení s dopadem na PS bude trvat déle než rok nebo trvá déle. než rok

Prokázání DNZS

- ▶ Znalost **pracovního potenciálu**
- ▶ **Fyzický** potenciál– znalost zdravotního stavu→ lékařské nálezy, psychologické nálezy, zjištění ergoterapeutů, fyzioterapeutů, rehabilitační potenciál
- ▶ Znalost **kvalifikačního** potenciálu

„DNZS“ ↔ invalidita

- ▶ Vznik „DNZS“ nemusí být vždy totožný se vznikem invalidity
- ▶ „DNZS“ může způsobit pouze např. 20% pokles PS
- ▶ Datum vzniku invalidity je dán dnem, kdy DNZS vede k relevantnímu poklesu pracovní schopnosti – tj. min. o 35%

Datum vzniku invalidity se stanoví

- ▶ Dnem vydání **lékařského nálezu** svědčícím o relevantní tíži a rozsahu dopadu ZP na pracovní schopnost

Další možnosti:

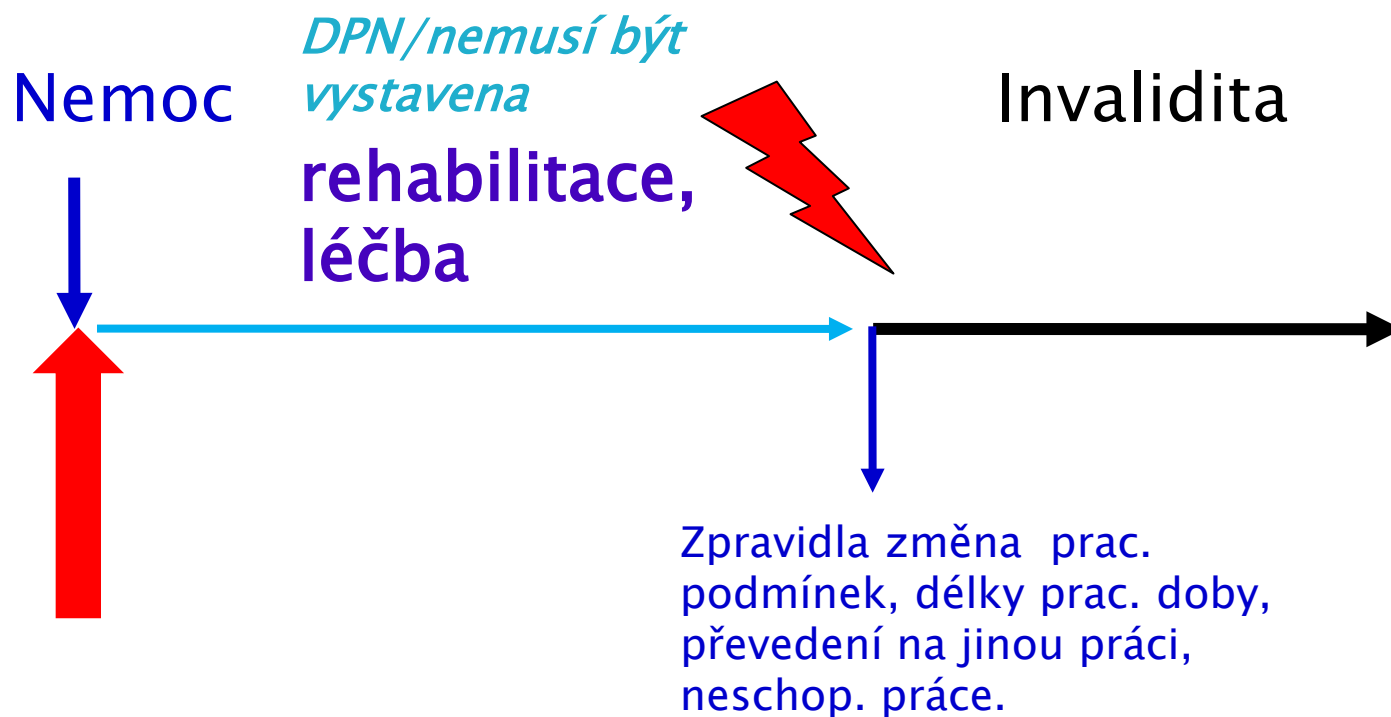
- ▶ Dnem vydání posudku o ztrátě zdrav. způsobilosti k práci, zkrácení úvazku ze zdrav. důvodů
- ▶ Dnem převedení na jinou práci
- ▶ Dnem ukončení/přerušení výdělečné činnosti, soustavné přípravy na pracovní uplatnění

Co předchází invaliditě

Nemoc, léčba, rehabilitace

- ▶ Ideální stav – uznání DPN--u osob v produktivním věku
- ▶ Nemoc → DPN uznána → léčba/rhb– DNZS– Inv.
 ↓
 neuznána DPN z různých příčin,
nikoliv z důvodu chybění nemoci (OSVČ,
nepracuje, psych. onemocnění)
- ▶ Myšlenkový postup posuzování data vzniku invalidity musí být obdobný

Vývoj vzniku invalidity

Datum vzniku invalidity u duševních nemocí

- ▶ Někdy velmi obtížné
- ▶ Mnohdy se zkoumá zdravotní stav (ZS) řadu let zpětně
- ▶ Vycházíme z lékařských nálezů OL, psychiatrických a psychologických vyšetření, z celé zdravotnické dokumentace, kde jsou zápisy– o průběhu onemocnění, DPN, hospitalizacích, nálezy o zdravotní způsobilosti k vykonávanému zaměstnání, změny zaměstnání, rodinné problémy

Duševní choroba a poruchy chování

- ▶ V ojedinělých případech chybí psychiatrické lékařské nálezy, protože projevem psychické poruchy je neschopnost řešit situaci způsobem jaký je v sociokulturním prostředí obvyklý. Posuzovaný nevyhledával lékařskou pomoc, neřešil svoji sociální situaci– např. pečují rodiče. Po jejich úmrtí se problémy zvýrazní, potřeba ID a stanovení data vzniku.
- ▶ Třeba zkoumat situaci do minula, průběh poruchy, vliv na pracovní schopnost, názory praktického lékaře, konzultovat psychiatra.
- **Možno konstatovat, že invalidita vznikala poznenáhlu a lze ji prokázat k určitému datu.**

ID v mimořádných případech– § 42 (tzv. “invalidita z mládí”)

Na invalidní důchod pro invaliditu III. stupně má nárok též osoba, která dosáhla aspoň

- 18 let věku,
- má trvalý pobyt na území České republiky a
- je invalidní pro invaliditu **třetího** stupně,
- jestliže tato invalidita vznikla **před** dosažením 18 let věku a tato osoba
- **nebyla** účastna pojištění po potřebnou dobu

ID v mimoř. případech– *pokračování*

- Za invaliditu třetího stupně se pro tyto účely považuje takové **omezení** tělesných, smyslových nebo duševních schopností, které má za následek **neschopnost soustavné přípravy k pracovnímu uplatnění**

Invalidita III. stupně

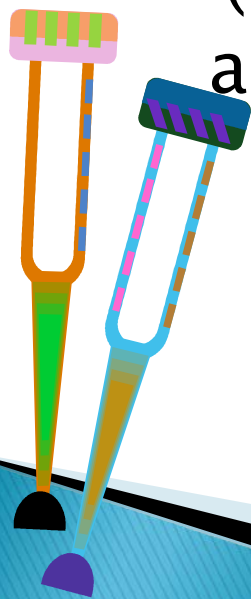
- ▶ Pokles **pracovní schopnosti** min. o 70 %
- ▶ Neschopnost soustavné **přípravy k pracovnímu uplatnění** (studium, vyučení, zaučení...)

Stanovení data vzniku invalidity u § 42

- ▶ Před dosažením 18 roku věku– jde o invaliditu ve smyslu § 42 zákona č. 155/1995 S., ve zn. pozd. předpisů

Invalidita mladých osob

jde o invaliditu osob, která vznikla v době
přípravy na budoucí povolání (např. v 16
letech)– musí být splněny obvyklé
podmínky– invalidita a doba pojištění
(tj. u osob pod 20 let– méně než rok, tj.
alespoň 1 den)

ZÁKON 329/2011

poskytování dávek osobám se zdravotním postižením

- ▶ § 2
- ▶ **Druhy dávek**
- ▶ Osobám se zdravotním postižením se poskytují
- ▶ tyto dávky:
 - ▶ a) příspěvek na mobilitu,
 - ▶ b) příspěvek na zvláštní pomůcku.

§ 9

Podmínky nároku na příspěvek na zvláštní pomůcku

- ▶ (3) Za dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav se
- ▶ pro účely tohoto zákona považuje nepříznivý zdravotní
- ▶ stav, který podle poznatků lékařské vědy trvá
- ▶ nebo má trvat déle než 1 rok.

Příloha k zákonu č. 329/2011 Sb.

- ▶ Zdravotní postižení odůvodňující přiznání příspěvku na zvláštní pomůcku
- ▶ a zdravotní stavy vylučující jeho přiznání
- ▶ 1. Za těžkou vadu nosného nebo pohybového ústrojí se považuje:
 - ▶ a) anatomická ztráta obou dolních končetin v bércích a výše,
 - ▶ b) funkční ztráta obou dolních končetin na podkladě úplné obrny (plegie) nebo těžkého ochrnutí,
 - ▶ c) anatomická ztráta podstatných částí jedné horní a jedné dolní končetiny v předloktí a výše a v bérci a výše,
 - ▶ d) funkční ztráta jedné horní a jedné dolní končetiny na podkladě úplné obrny (plegie) nebo těžkého ochrnutí,
 - ▶ e) ankylóza obou kyčelních kloubů nebo obou kolenních kloubů nebo podstatné omezení hybnosti obou kyčelních nebo kolenních kloubů pro těžké kontraktury v okolí,
 - ▶ f) ztuhnutí všech úseků páteře s těžkým omezením pohyblivosti alespoň dvou nosných kloubů dolních končetin,

Příloha k zákonu č. 329/2011 Sb.

- ▶ g) těžké funkční poruchy pohyblivosti na základě postižení tří a více funkčních celků pohybového ústrojí
- ▶ s případnou odkázaností na vozík pro invalidy; funkčním celkem se přitom rozumí trup, pánev, končetina,
- ▶ h) disproporční poruchy růstu provázené deformitami končetin a hrudníku, pokud tělesná výška postiženého po ukončení růstu nepřesahuje 120 cm,
- ▶ i) anatomická ztráta dolní končetiny ve stehně s krátkým pahýlem bez možnosti oprotézování nebo exatrikulace
- ▶ v kyčelním kloubu,
- ▶ j) anatomická nebo funkční ztráta končetiny,
- ▶ k) anatomická nebo funkční ztráta obou horních končetin.

Příloha k zákonu č. 329/2011 Sb.

- ▶ **2. Za těžké zrakové postižení se považuje:**
- ▶ **a)** úplná nevidomost obou očí, ztráta zraku zahrnující stavy od naprosté ztráty světlocitu až po zachování světlocitu s chybnou světelnou projekcí,
- ▶ **b)** praktická nevidomost obou očí, zraková ostrost s optimální korekcí v intervalu $1/60$ (0,02) – světlocit s jistou projekcí nebo omezení zorného pole do 5 – 10 stupňů od bodu fixace, bez omezení zrakové ostrosti,
- ▶ **c)** těžká slabozrakost obou očí, zraková ostrost s optimální korekcí v intervalu $3/60$ (0,05) – lepší než $1/60$ (0,02),
- ▶ **d)** ztráta jednoho oka nebo ztráta visu jednoho oka se závažnější poruchou zrakových funkcí na druhém oku,
- ▶ visus vidoucího oka roven nebo horší než $6/60$ (0,10) nebo koncentrické zúžení zorného pole do 45 stupňů od bodu fixace.

Příloha k zákonu č. 329/2011 Sb.

- ▶ **3. Za těžké sluchové postižení se považuje:**
- ▶ **a)** oboustranná úplná hluchota, neschopnost slyšet zvuky a rozumět řeči ani s nejvýkonnějším sluchadlem
- ▶ nebo přetrvávající neschopnost slyšení po implantaci kochleární nebo kmenové neuroprotézy,
- ▶ **b)** oboustranná praktická hluchota, ztráta sluchu při tónové audiometrii v rozsahu 70 – 90 dB, zbytkový sluch
- ▶ se ztrátou slyšení 85 – 90 %, sluchově postižený je schopen vnímat zvuk mluvené řeči jen se sluchadlem, ale
- ▶ rozumí jí jen minimálně (z 10 – 15 %), přes používání kompenzační pomůcky nebo po implantaci kochleární
- ▶ nebo kmenové neuroprotézy,
- ▶ **c)** těžká forma hluchoslepoty, kombinované těžké postižení sluchu a zraku, funkčně v rozsahu oboustranné
- ▶ těžké nedoslýchavosti, kterou se rozumí ztráta sluchu v rozsahu 56 – 69 dB, ztráta slyšení 65 – 84 % až
- ▶ ztráta sluchu v rozsahu oboustranné hluchoty a ztráta zraku v rozsahu těžké slabozrakosti obou očí, kterou
- ▶ se rozumí zraková ostrost s optimální korekcí v intervalu 3/60 (0,05) – lepší než 1/60 (0,02).

Příloha k zákonu č. 329/2011 Sb.

- ▶ **II. Zdravotní stav vylučující přiznání příspěvku na zvláštní pomůcku (kontraindikace)**
- ▶ **a)** duševní poruchy, poruchy chování a poruchy intelektu se závažnou poruchou, s narušením rozpoznávacích
- ▶ a ovládacích schopností, stavy závislosti na návykové látce nebo návykových látkách, způsobují-li nemožnost
- ▶ užívání pomůcky,
- ▶ **b)** hluchoněmlost; tato kontraindikace platí jen ve vztahu k vodicímu psovi,
- ▶ **c)** těžká polyvalentní alergie a alergie na zvířecí srst; tato kontraindikace platí jen ve vztahu k vodicímu psovi.

ZÁKON 108/2006

o sociálních službách – příspěvek na péči

- ▶ § 3
- ▶ c) dlouhodobě nepříznivým zdravotním stavem
nepříznivý zdravotní stav, který podle poznatků lékařské vědy má trvat déle než jeden rok, a který omezuje duševní, smyslové nebo fyzické schopnosti a má vliv na péči o vlastní osobu a soběstačnost,
- ▶ d) přirozeným sociálním prostředím rodina a sociální vazby k osobám blízkým[1], domácnost osoby a sociální vazby k dalším osobám, se kterými sdílí domácnost, a místa, kde osoby pracují, vzdělávají se a realizují běžné sociální aktivity,
- ▶ g) zdravotním postižením tělesné, mentální, duševní, smyslové nebo kombinované postižení, jehož
- ▶ dopady činí nebo mohou činit osobu závislou na pomoci jiné osoby,

ZÁKON 108/2006

o sociálních službách – příspěvek na péči

- ▶ § 8
- ▶ (1) Osoba do 18 let věku se považuje za závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve
 - ▶ a) stupni I (lehká závislost), jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu není schopna zvládat **tři** základní životní potřeby,
 - ▶ b) stupni II (středně těžká závislost), jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu není schopna zvládat **čtyři nebo pět** základních životních potřeb,
 - ▶ c) stupni III (těžká závislost), jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu není schopna zvládat **šest nebo sedm** základních životních potřeb,
 - ▶ d) stupni IV (úplná závislost), jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu není schopna zvládat **osm nebo devět** základních životních potřeb, **a vyžaduje každodenní mimořádnou péči jiné fyzické osoby.**

Zákon 108/2006

o sociálních službách – příspěvek na péči

- ▶ Při stanovení stupně závislosti u osoby do 18 let věku se nepřihlíží k potřebě péče, která vyplývá z věku osoby a tomu odpovídajícímu stupni biopsychosociálního vývoje.

Mimořádnou péčí se rozumí péče, která svým rozsahem, intenzitou nebo náročností podstatně přesahuje péči poskytovanou osobě téhož věku.

ZÁKON 108/2006

o sociálních službách – příspěvek na péči

▶ § 8

- ▶ (2) Osoba starší 18 let věku se považuje za závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve
 - ▶ a) stupni I (lehká závislost), jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu není schopna zvládat **tři nebo čtyři základní** životní potřeby,
 - ▶ b) stupni II (středně těžká závislost), jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu není schopna zvládat **pět nebo šest** základních životních potřeb,
 - ▶ c) stupni III (těžká závislost), jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu není schopna zvládat **sedm nebo osm** základních životních potřeb,
 - ▶ d) stupni IV (úplná závislost), jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu není schopna zvládat **devět nebo deset** základních životních potřeb, **a vyžaduje každodenní pomoc, dohled nebo péči jiné fyzické osoby.**

§ 9 – základní životní potřeby

- ▶ (1)
- ▶ a) mobilita,
- ▶ b) orientace,
- ▶ c) komunikace,
- ▶ d) stravování,
- ▶ e) oblékání a obouvání,
- ▶ f) tělesná hygiena,
- ▶ g) výkon fyziologické potřeby,
- ▶ h) péče o zdraví,
- ▶ i) osobní aktivity,
- ▶ j) péče o domácnost.

§ 9 – základní životní potřeby

- ▶ (4) Při hodnocení schopnosti zvládat základní životní potřeby se hodnotí funkční dopad dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu na schopnost zvládat základní životní potřeby; přitom se nepřihlíží k pomoci, dohledu nebo péči, která nevyplývá z funkčního dopadu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu.

§ 9 – základní životní potřeby

- ▶ (5) Pro uznání závislosti v příslušné základní životní potřebě musí existovat příčinná souvislost mezi poruchou funkčních schopností z důvodu nepříznivého zdravotního stavu a pozbytím schopnosti zvládat základní životní potřebu v přijatelném standardu.

Děkuji za pozornost.

